

PRVI KOLOKVIJUM

PREDUZEĆE KAO SUBJEKT TRŽIŠNOG PRIVREĐIVANJA

- **Osnovne karakteristike preduzeća su da:**
  - **predstavlja organizacionu celinu,**
  - **obavlja određenu funkciju - delatnost u privredi,**
  - **ima potpunu ekonomsku i pravnu samostalnost i**
  - **predstavlja određeno privredno društvo**

PREDUZEĆE KAO SUBJEKT TRŽIŠNOG PRIVREĐIVANJA

- **Svrha postojanja preduzeća je proizvodnja dodatne vrednosti - ostvarenje dobiti (profita).**
- **Dobit se ostvaruje samo ako su rashodi manji od prihoda.**
- **Dobit izražava i mogućnost zadovoljenja potreba razvoja (opstanka) preduzeća, jer se razvoj finansira iz dobiti.**
- **Dobit izražava, takođe, mogućnost podmirenja potreba radnika i menadžera (stejkholdera).**
- **Preduzeće, koje ne ostvaruje dobit ne može opstati. Zbog značaja, dobit (maksimalizacija dobiti) je dugo postavljano kao jedini cilj preduzeća.**

PREDUZEĆE KAO SUBJEKT TRŽIŠNOG PRIVREĐIVANJA

Zavisno od uslova funkcionisanja preduzeća, pored dobiti, postavljaju se i drugi ciljevi:

- **tržišno učešće,**
- **stopa rasta preduzeća,**
- **stopa rasta prodaje itd.**

Ciljevi preduzeća se mogu podeliti na dve grupe, i to:

- **osnovni (opšti) - kao što su: kvalitet života zaposlenih, opstanak i razvoj preduzeća na tržištu, isl.**
- **posebni (specifični) - poput: rasta tržišnog udela preduzeća, rasta društvene odgovornosti, itd.**

PREDUZEĆE KAO SUBJEKT TRŽIŠNOG PRIVREĐIVANJA

- **Vrednost proizvodnje, ili ukupan prihod, izražava ekonomski potencijal preduzeća koji se utvrđuje kao proizvod prodane količine proizvoda i prodajne cene po jedinici proizvoda - cq .**
- **Dobit je pozitivan finansijski rezultat koji se utvrđuje kao razlika između ostvarenog prihoda i izvršenih rashoda, nastalih u ostvarivanju prihoda.**

PREDUZEĆE KAO SISTEM I OBLICI PREDUZEĆA

Preduzeća prema obliku vlasništva i organizacionoj formi

- **Tržišni uslovi u kojima se savremena preduzeća osnivaju i posluju, uslovljavaju raznovrsne pravne oblike organizovanja preduzeća.**
- **U praksi postoje brojni oblici i forme preduzeća:**
  - **inokosno preduzeće, preduzetnik,**
  - **društvo lica,**
  - **društvo kapitala,** **59. str.**
  - **zadruga,**
- **Ovi oblici su ustrojeni prema Zakonu o privrednim društvima iz 2004.g. Sva preduzeća su bila dužna da do kraja 2006.g. pređu na ovaj zakon.**

PREDUZEĆE KAO SISTEM I OBLICI PREDUZEĆA

- **Zakon o privrednim društvima preduzeće posmatra kao privredo društvo. Kao oblike tih privrednih društava ovaj Zakon navodi i :**
  - **Ortačko društvo i komanditno društvo (društva lica - društva sa neograničenom odgovornošću)**
  - **Akcionarsko društvo, komanditno društvo na akcije, d.o.o. (društva kapitala - društva sa ograničenom odgovornošću)**

PREDUZEĆE KAO SISTEM I OBLICI PREDUZEĆA

- **Društva kapitala se najčešće javljaju u sledećim oblicima:**
  - **akcionarsko društvo,**
  - **društvo sa ograničenom odgovornošću i**
  - **komanditno društvo na akcije**

- **Akcionarsko društvo**
  - **je privredno društvo fizičkih ili pravnih lica koje se osniva u cilju obavljanja privredne delatnosti i čiji je kapital podeljen na akcije određene nominalne vrednosti.**

Zadruga kao oblici preduzeća

- **U tržišnoj ekonomiji zadruge predstavljaju specifične pravne oblike organizovanja privrednih delatnosti.**
- **Zadruge čine društva koja se formiraju udruživanjem članova sa ciljem da se njihovo poslovanje podstiče i pospešuje zajedničkim, odnosno kolektivnim preduzetništvom.**

Društveno preduzeće

- **Društveno preduzeće je poslednjih decenija predstavljalo preovlađujući oblik organizovanja u našoj privredi.**
- **Pod društvenim preduzećem se podrazumeva svako preduzeće koje se osniva sredstvima u društvenoj svojini.**
- **Zakon o privrednim društvima ne poznaje društvenu svojinu već - privatnu, državnu, zadružnu i mešovitu.**

PREDUZEĆE KAO SISTEM I OBLICI PREDUZEĆA

Srbija - Malo, srednje i veliko preduzeće :

- ***Srednje preduzeće*** (ispunjava dva od tri uslova):
  - Od 50 do 250 radnika
  - Ukupan prihod od € 2,5 miliona do €10 miliona
  - Vrednost imovine od € 1 do € 5 miliona
- ***Malo preduzeće*** - ima *nižu vrednost najmanje dva* od navedena tri indikatora
  - Veliki broj malih preduzeća u tržišnoj privredi
  - Uloga i značaj malih preduzeća (povećanje zaposlenosti, diversifikovanje privredne strukture, doprinos inovativnosti i tehničkom progresu)
- ***Veliko preduzeće*** - ima *veću vrednost najmanje dva* od navedena tri indikatora

PREDUZEĆE KAO SISTEM I OBLICI PREDUZEĆA

- **Vertikalne, horizontalne grupacije i konglomerati**
- **Preduzeće sa uzajamnim učešćem**
- **Holding - predstavlja oblik privrednog društva čija je osnovna karakteristika da kontroliše jedno ili više drugih društava na osnovu učešća u njihovom kapitalu. Holding predstavlja oblik finansijskog povezivanja pravno samostalnih društava.**
  - **Vrste holdinga :**
    - **“ Čiste holding kompanije ” - drže akcije (+patente i licence) drugih preduzeća, upravljaju istim i (ili) prodaju ih.**
    - **Investicioni trustovi**
    - **Personalne holding kompanije**
    - **Holding kompanije za patente i dr.**
    - **Međunarodna holding kompanija**

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **Sredstva preduzeća koja su angažovana kruže - menjaju svoj oblik prelazeći (pretvarajući se) iz jednog u drugi.**
- **To kretanje je kod osnovnih sredstava sporije nego kod obrtnih.**
- **Sredstva su - slobodna ili vezana za proizvodni proces. Slobodna sredstva su novčana sredstva, jer su raspoloživa za angažovanje za određenu proizvodnju.**
- **Vezivanje sredstava počinje u momentu prelaza iz novčanog oblika u početni robni oblik. Ona se blokiraju do momenta u kome prelaze iz završnog robnog u završni novčani oblik.**
- **Sredstav mogu biti u funkciji ili van funkcije (oprema - sredstva za rad)**
- **NOVAC --- (nabavka) --- PREDMETI RADA --- (proizvodnja) --- GOTOVI PROIZVODI (USLUGE) --- NOVAC"**

ODNOS ANGAŽOVANJA I TROŠENJA SREDSTAVA

- **Angažovanje i trošenje sredstava su dva kvantitativno različita oblika ulaganja sredstava u reprodukciji**
- **Angažovanje i trošenje se mogu upoređivati u:**
  - **kvalitativnom i**
  - **kvantitativnom pogledu**
- **U kvalitativnom pogledu angažovanje i trošenje se razlikuje sa stanovišta uticaja na kvalitet ekonomije preduzeća**
- **Veći uticaj ima trošak nego angažovana suma**

- **Odnos između veličine angažovanih sredstava i ukupnih troškova predstavlja koeficijent angažovanja :**

$$K_a = A_s / U_T$$

Manji koeficijent angažovanja pokazuje veću efikasnost korišćenja sredstava i obrnuto.

Koeficijent angažovanja pokazuje potrebnii iznos angažovanih sredstava po jedinici troška u jednom ciklusu angažovanja.

- **Koeficijent angažovanja predstavlja merilo organizovanja reprodukcije i kontrole njenog ekonomskog kvaliteta.**

- **Koeficijent kruženja :**

$$K = UP / As$$

je izraz efikasnosti funkcionisanja sredstava. Ako se povećava, ostvaruje se pozitivan uticaj As na efikasnost. Obrnuto, ako se smanjuje ostvaruje se negativan uticaj As na efikasnost.

- **Veća efikasnost poslovanja ostvaruje se onda kada je koeficijent kruženja veći, a koef. angažovanja manji u odnosu na neki prethodni period i obrnuto.**

- **Koeficijent reprodukovanja predstavlja odnos akumulacije (Ak) i As :**
$$K_r = A_k / A_s$$
- **Njegovo povećanje ukazuje na povoljan uticaj sredstava na efikasnost poslovanja i obrnuto.**

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- ***Ukupni koeficijent angažovanja*** - je veći od **1**, jer su u ukupnim angažovanim sredstvima sadržana i angažovana osnovna sredstva, a u troškovima su sadržani troškovi sredstava za rad koji su u jednom ciklusu angažovanja samo deo angažovanih osnovnih sredstava.
- **Koeficijent angažovanja osnovnih sredstava (Ka OS)** je veći od **1**, jer je angažovana suma osnovnih sredstava veća od troška tih sredstava u jednom ciklusu angažovanja.
- **Koeficijent angažovanja obrtnih sredstava (Ka OB)** je jednak **1**, jer se celokupna angažovana suma u jednom ciklusu angažovanja utroši, te je jednaka trošku obrtnih sredstava.

- **Reprodukovanje je obrnuto proporcionalno angažovanju, ako se posmatra sa stanovišta istog ostvarenog rezultata proizvodnje. U tom smislu koeficijent reprodukovanja jednak je recipročnoj vrednosti koeficijenta angažovanja, odnosno:**
$$K_r = U_T / A_s$$
- **Koeficijent reprodukovanja obrtnih sredstava po pravilu je veći od 1, ako se zna da se materijal unosi u proizvodnju postepeno a tako unesena količina utroši se odjednom.**
- **Sredstva angažovana u osnovnim sredstvima, nalaze se u reprodukciji više godina, pa je otuda koeficijent reprodukovanja osnovnih sredstava po pravilu manji od 1.**

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **Sredstva čine imovinu preduzeća.**
- **Ona su bitan i neophodan uslov organizovanja i funkcionisanja preduzeća.**
- **Svako preduzeće u skladu sa predmetom poslovanja i poslovnim aktivnostima raspolaže odgovarajućom imovinom.**
- **Imovina preduzeća može biti stečena po osnovu sopstvenih i tuđih izvora.**
- **Ako se od ukupne imovine preduzeća oduzme imovina stečena po osnovu tuđih izvora dobija se neto imovina preduzeća.**
- **Iznos neto imovine iskazan u aktivi jednak je sopstvenom kapitalu (sopstvenim izvorima sredstava) iskazanom u pasivi bilansa preduzeća.**

- **Imovina preduzeća je ukupna (bruto) imovina i jednaka je zbiru kapitala (neto imovine) i obaveza.**
- **Kapital (neto imovina) jednak je razlici imovine i obaveza (dugova) preduzeća.**
- **Otplatom kredita i plaćanjem obaveza prema dobavljaču imovina preduzeća se izjednačava sa kapitalom preduzeća.**
- **Sa povećanjem i smanjenjem imovine, povećavaju se i smanjuju poslovne sposobnosti preduzeća.**
- **Najčešće korišćeni aspekti klasifikovanja sredstava su:**
  - **oblici u kojima se javljaju,**
  - **namena,**
  - **faze ciklusa reprodukcije u kojima se sredstva javljaju,**
  - **vezanost za reprodukciju,**
  - **funkcionalnost**

- **Po fazama reprodukcije, osnovna sredstva se dele na:**
  - **sredstva u fazi pripreme, (novac namenjen za ulaganja u osnovna sredstva),**
  - **fazi proizvodnje (svi materijalni i prelazni oblici osnovnih sredstava, angažovani u fazi proizvodnje) i**
  - **fazi realizacije (građevinski objekti i oprema za uskladištenje i čuvanje gotovih proizvoda i nerealizovanih proizvoda).**

- U toku korišćenja struktura se menja. Promene u odnosu na početnu (investicionu) strukturu mogu biti pozitivne ili negativne.
- Pored tehničke strukture sredstava, interesantna je i struktura osnovnih sredstava prema istrošenosti (otpisanosti).
- Ona se utvrđuje preko koeficijenata :
  - Sposobnosti : $K_s = S_v OS / N_v OS$
  - Istrošenosti : $K_i = UAm / N_v OS$
(bezdimezionalne veličine)

$S_v OS$ - sadašnja vrednost OS

UAm - ukupna (kumulativna) amortizacija (R - ispravka vrednosti OS)

$N_v OS = N_v$ - nabavna vrednost OS

- **Množenjem ovih koeficijenata sa 100 dobijaju se odgovarajući stepeni - Stepen Sposobnosti i Stepen Istrošenosti (%).**
- **Stepen istrošenosti pokazuje starost sredstava, odnosno njihovu proizvodnu sposobnost, jer se ista smanjuje sa starenjem.**

- **Postoji više pojmova vezanih za vrednost osnovnih sredstava i to: nabavna vrednost, sadašnja vrednost, amortizovana (otpisana) vrednost i reprodukciona vrednost.**
- **Nabavna vrednost - N_v je ona vrednost po kojoj je osnovno sredstvo nabavljeno. Utvrđuje se kao zbir fakturne vrednosti - F_v i zavisnih troškova nabavke - T_{zn} . To su troškovi dopreme ili transporta, troškovi montaže, troškovi utovara, pretovara, istovara i osiguranja, carina.**
- **Nabavna vrednost je : $N_v = F_v + T_{zn}$**

- **Nabavna vrednost osnovnog sredstva je osnovica za obračun amortizacije.**
- **Centralno pitanje nabavne vrednosti jeste - mogućnost obezbeđenja realne zamene sredstva po isteku veka trajanja osnovnog sredstva (t).**
- **Pored veka trajanja postoji i vreme korišćenja (z)**

- **Postoje dve grupe metoda obračuna amortizacije:**
  - **Vremenske i**
  - **Funkcionalne**
- **Vremenski metode obračuna amortizacije se zasnivaju na Veku trajanja (t) i Vremenu korišćenja (z). Veku trajanja sredstava predstavlja Amortizacioni period.**
- **Postoje tri metode vremenskog obračuna amortizacije - linearni, degresivni i progresivni metod.**

- **Kod linearne (proporcionalne) metode obračuna amortizacije - se na osnovu veka trajanja utvrđuje amortizaciona stopa (Ams) :**

$$\text{Ams} = 100 / t \quad (\%)$$

Amg - godišnji iznos amortizacije

$$\text{Amg} = \text{Nv} \times \text{Ams}$$

Po linearnoj metodi, amortizacione stope su iste tj. nepromenljive. Ova metoda se zasniva na pretpostavci da se sredstva ravnomerno troše u svom veku i da im je ravnomerna proizvodna sposobnost.

- **Degresivna metoda se zasniva na pretpostavci da sredstvo nema istu proizvodnu sposobnost u svom veku, nego da se ista smanjuje sa starenjem sredstva. Amortizacione stope su degresivne tj. opadaju.**
- **$A_{ms} = \left[\left(\frac{t - (z-1)}{t} \right)^2 - \left(\frac{t - z}{t} \right)^2 \right] \times 100$**
- **$A_{mg} = N_v \times A_{ms}$**

- **Progresivni metod amortizacije se zasniva na pretpostavci da proizvodna sposobnost sredstva raste sa upotrebom, jer se, po ovom shvatanju, sredstvo uhodava i razrađuje. Potrebno je da amortizacione stope prate rastući obim proizvodnje.**
- **$A_{ms} = \left[(z / t)^2 - (z - 1 / t)^2 \right] \times 100$**
- **$A_{mg} = N_v \times A_{ms}$**

- **Funkcionalna grupa metoda obračuna amortizacije - polazi od funkcije (upotrebe) sredstava u određivanju amortizacionih kvota.**

$$\mathbf{Am_k \text{ ili } Am_q = N_v / Q}$$

Q - ostvarena količina proizvoda

$$\mathbf{Am_g = br. km godišnje \times Am_q}$$

$$\mathbf{S_v = N_v - UAm}$$

- **Amortizacija je srazmerna ostvarenom učinku.**

- **Količina proizvoda bilo kog perioda - Q_n se evidentira i u obračun uzima iz raspoložive dokumentacije preduzeća.**
- **Ovaj sistem amortizacije primenjuje se kod onih sredstava kod kojih funkcionisanje (upotreba) određuje vek trajanja (prevozna sredstva).**

- **Linearna (vremenski proporcionalna) metoda 3/163 :**

t	Nv	Ams %	Amg	UAm	Sv
1	500.000	20	100.000	100.000	400.000
2	500.000	20	100.000	200.000	300.000
3	500.000	20	100.000	300.000	200.000
4	500.000	20	100.000	400.000	100.000
5	500.000	20	100.000	500.000	-

- **Amortizaciona stopa, $Ams = 100/t = 100/5 = 20\%$**

- **Godišnji iznos am-je, $A_{mg} = N_v \times A_{ms} = 500.000 \times 20/100 = 100.000$**
- **Sadašnja vrednost, $S_v = N_v - U_{am}$**
- **Fizička sposobnost, $F_s = K_s \times 100 = S_v/N_v \times 100 = 100.000/500.000 \times 100 = 0,2 \times 100 = 20 \%$**

• 4/163 Vremenski Degresivni metod

t	Nv	Ams %	Amg	UAm	Sv
1	5.000	36	1.800	1.800	3.200
2	5.000	28	1.400	3.200	1.800
3	5.000	20	1.000	4.200	800
4	5.000	12	600	4.800	200
5	5.000	4	200	5.000	-

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **t = 5 , z = 1 :**

$$\begin{aligned} \text{Ans 1} &= [(t - (z - 1) / t)^2 - (t - z / t)^2] \times 100 = \\ &= [(5 - (1 - 1) / 5)^2 - (5 - 1 / 5)^2] \times 100 = \\ &= [1 - (4/5)^2] \times 100 = (1 - 16/25) \times 100 = \\ &= 9/25 \times 100 = 36 \% \end{aligned}$$

- **t = 5 , z = 2 :**

$$\begin{aligned} \text{Ans 2} &= [(t - (z - 1) / t)^2 - (t - z / t)^2] \times 100 = \\ &= [(5 - (2 - 1) / 5)^2 - (5 - 2 / 5)^2] \times 100 = \\ &= [(4/5)^2 - (3/5)^2] \times 100 = (16/25 - 9/25) \times 100 = \\ &= 7/25 \times 100 = 28 \% \end{aligned}$$

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **$A_{mg\ 1} = 5.000 \times 36/100 = 1.800$**
- **$A_{mg\ 2} = 5.000 \times 28/100 = 3.200 \dots$**

- **$S_v = N_v - U_{am}$**

- **Fizička istrošenost,**
 $F_i = K_i \times 100 = U_{am}/N_v \times 100 =$
 $= 4.200/5.000 \times 100 = 0,84 \times 100 = 84 \%$

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **5 / 163 , Vremenski progresivni metod**

t	Nv	Ams %	Amg	UAm	Sv
1	50.000	4	2.000	2.000	48.000
2	50.000	12	6.000	8.000	42.000
3	50.000	20	10.000	18.000	32.000
4	50.000	28	14.000	32.000	18.000
5	50.000	36	18.000	50.000	-

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **t = 5 , z = 1 :**

$$\begin{aligned} \text{Ams 1} &= [(z / t)^2 - (z - 1 / t)^2] \times 100 = \\ &= [(1 / 5)^2 - 0^2] \times 100 = 1/25 \times 100 = 4 \% \end{aligned}$$

- **t = 5 , z = 2 :**

$$\begin{aligned} \text{Ams 2} &= [(z / t)^2 - (z - 1 / t)^2] \times 100 = \\ &= [(2/5)^2 - (1/5)^2] \times 100 = \\ &= (4/25 - 1/25) \times 100 = 3/25 \times 100 = 12\% \end{aligned}$$

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **$A_{mg\ 1} = 50.000 \times 4/100 = 2.000$**
- **$A_{mg\ 2} = 50.000 \times 12/100 = 6.000 \dots$**

- **$S_v = N_v - U_{am}$**

- **Koeficijent sposobnosti**
 $K_s = S_v / N_v = 42.000 / 50.000 = 0,84$

- **6 / 163 , Funkcionalni metod obračuna amortizacije**

t	Nv	Amq	Amg	UAm	Sv
1	450.000	1	90.000	90.000	360.000
2	450.000	1	100.000	190.000	260.000
3	450.000	1	100.000	290.000	160.000
4	450.000	1	80.000	370.000	80.000
5	450.000	1	80.000	450.000	-

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **Amq - am.kvota, Q - predviđeni ukupni korisni učinak (min)**
- **$Amq = Nv / Q = 450.000 / 450.000 = 1$**
- **$Amg = Amq \times \text{br. km godišnje (ili } Ss)$**
- **$Sv = Nv - UAm$**
- **$Ki = UAm / Nv = 290.000 / 450.000 = 0,64$**

- **Ostvareni kapacitet se utvrđuje kroz stepen korišćenja kapaciteta (Y) stavljanjem u odnos ostvarenog sa realnim kapacitetom :**

$$Y = \text{Ostvareni kapacitet} / \text{Realni kapacitet} \times 100$$

$$Y = Z \times U / 100 \quad (\%) \quad Z - \text{stepen zaposlenosti}$$

U - stepen učinka (1. / 163)

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **2 / 163 :**
- **Ukupno mogući radni časovi = 10.000**
- **Potencijalni kapacitet = 10.000 - 200 - 300 = 9.500 radnih časova**
- **Stepen učinka (izvršenja planiranog) =**
= 7.200/8.000 × 100 = 90 %
- **Stepen zaposlenosti = 8.000/9.500 × 100 = 84,2 %**
- **Stepen korišćenja kapaciteta =**
= 7.200/9.500 × 100 = 75,8 %

UPRAVLJANJE SREDSTVIMA PREDUZEĆA

- **Provera :**

- **Stepen korišćenja kapaciteta = $84,2 \times 90 / 100$
= **75,8 %****
- **Stepen zaposlenosti = $75,8 \times 100 / 90 = 84,2 %$**
- **Stepen učinka = $75,8 \times 100 / 84,2 = 90 %$**

- **OB - su deo poslovnih sredstava preduzeća koja se utroše u celini u reprodukcijom ciklusu i koja u celini prenesu svoju vrednost na gotov proizvod (pruženu uslugu).**
- **Obrt ili kruženje sredstava u reprodukciji se ostvaruje transformisanjem ili metamorfozom sredstava odnosno menjanjem pojavnog oblika sredstava uz zadržavanje početnog kvantitativnog iznosa.**
- **Obrtna sredstva prelaze iz početnog novčanog oblika u početni robni oblik (zalihe materijala za proizvodnju), pa u prelazni tehnološki oblik. Završetkom proizvodnje prelazni tehnološki oblik transformiše se u završni robni oblik (zalihe gotovih proizvoda), a ovaj u potraživanja.**

- **Obrtna sredstva čine osnovnu supstancu novog proizvoda.**
- **Po svojim karakteristikama bitno se razlikuju od osnovnih sredstava. Naime, kod obrtnih sredstava:**
  - **koeficijent obrta je veći od jedinice,**
  - **vek upotrebe kraći od godinu dana,**
  - **troše se odjednom i**
  - **celokupnu utrošenu vrednost prenose na nove proizvode.**

- **ZALIHE - su roba i materijal. Namenjene su konvertovanju u novčani oblik.**
- **Podela zaliha :**
  - **Prema fizičkoj lokaciji - Zalihe predmeta rada (sirovina i materijala), Zalihe nedovršene proizvodnje i poluproizvoda, Zalihe gotovih proizvoda, Zalihe za eksternu doradu (montažu i isporučivanje)**
  - **Prema ulozi u pojedinim fazama reprodukcionog ciklusa i nameni - Obnavljajuće zalihe, Sigurnosne (bazne) zalihe, Međuoperacijske (međufazne) zalihe, Sinhronizujuće zalihe, Procesne zalihe**

- **Sigurnosne zalihe - obezbeđuju rezervu materijala na zalihama. One kompenzuju greške u vođenju evidencije zaliha, varijacije u potrošnji i odstupanja u vremenu nabavke (isporuke dobavljača)**
- **Skupo držanje zaliha**
- **Izbegavaju se velike serije zbog povećanja zaliha. Troškovi držanja zaliha su proporcionalni veličini serije. Troškovi promene serije opadaju sa povećanjem veličine serije.**

Utvrđivanje potrebnih obrtnih sredstava :

- **Vrši se po metodi materijalnog bilansa**
- ***Materijalni bilans* - je pregled vrsta i količina proizvoda čija se proizvodnja predviđa u određenom periodu, s jedne strane, i vrsta i količina materijala potrebnog za proizvodnju tih proizvoda, s druge strane.**
- **Da bi se obezbedila godišnja potrošnja materijala potrebna je izvesna količina novca.**
- **Da bi se utvrdila potrebna suma obrtnih sredstava za materijal, nužno je imati podatke o godišnjoj potrošnji materijala, koja se zove godišnji promet materijala ili kratko efekat i prosečnom ležanju materijala na zalihama izraženim u danima.**

- **Metoda materijalnog bilansa polazi, kod utvrđivanja potrebnih obrtnih sredstava od proizvodnog programa, odnosno od planiranog obima proizvodnje i planske cene koštanja proizvoda, kao poznatih veličina.**
- **Na osnovu ovih podataka sastavlja se specifikacija, po količinama i cenama, najvažnijih vrsta predmeta rada koji će se utrošiti u proizvodnom procesu.**

Obrtna sredstva

- **7 / 163**

Vrste OB	Vrednost godišnje potrošnje	Vreme trajanja obrta To	Koef. obrta Ko	Angažovana OB AsOB	
Zalihe predmeta rada	300.000	72	5	60.000	
Zalihe gotovih proizvoda	240.000	30	12	20.000	
Potraživanja od kupaca	160.000	90	4	40.000	
Novac na tekućem računu	80.000	90	4	20.000	
UKUPNO	780.000	64,63	5,57	140.000	

Obrtna sredstva

- **Vreme trajanja obrta, $T_o = 360 / K_o$
 $72 = 360 / K_o$
 $K_o = 360 / 72 = 5 \dots$**
- **As OB = Vrednost god.potr-e / $K_o =$
 $= 300.000 / 5 = 60.000 \dots$**
- **$K_o (\Sigma) = \Sigma \text{ vrednost g.p.} / \Sigma \text{ As OB} =$
 $= 780.000 / 140.000 = 5,57$**
- **$T_o (\Sigma) = 360 / \Sigma K_o = 360 / 5,57 = 64,63$**

Obrtna sredstva

- **$A_{ms} = [(z / t)^2 - ((z - 1) / t)^2] \times 100$**
- **$A_{ms} = [(t - (z-1)) / t)^2 - ((t - z) / t)^2] \times 100$**
- **$A_{ms} = 100 / t$**
- **$A_{mq} = N_v / Q$**
- **$A_{mg} = \text{br. km godišnje} \times A_{mq}$**
- **$K_s \text{ ili } K_i = UAM \text{ ili } S_v / N_v$**

Obrtna sredstva

- **To ... Ko ... 360**
- **As OB = Vrednost god.potr-e / Ko**
- **Ko (Σ) = Σ vrednost g.p. / Σ As OB**
- **To (Σ) ... Ko(Σ) ... 360**